

Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

*Ayşegül OĞUZ, Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı
Çayeli/Rize, aysegul.oguz@rize.edu.tr*

*Ebru ALTUN, Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı
Çayeli/Rize, ebru.altun@rize.edu.tr*

Özet

Yaratıcı drama çalışmaları duygu ve düşüncelerin ifade edilmesine ve deneyimlenmesine olanak sağlamaktadır. Birey yaratıcı drama yoluyla kendisini tanır, güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varır. Bu farkındalık süreci de empati kurmada önemli rol oynamaktadır. Yaratıcı drama uygulamalarında birey olaylara dikkat eder ve yorumlayarak anlamaya çalışır. Farklı rolleri oynayarak bireylere ve olaylara karşı duyarlılık kazanır ve empati kurar.

Bu araştırmanın amacı yaratıcı drama eğitimi alan öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmanın örneklemini yaratıcı drama eğitimi alan 96 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan veriler tarama yoluyla elde edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarına Yaratıcı Drama Tutum Ölçeği (Okvuran, 2000) ile Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988) uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler dikkate alındığında öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilimleri arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yaratıcı drama, empati, empatik eğilim

Giriş

Yaratıcı drama, bütün sanatlar içinde katılanı entelektüel, duygusal, fiziksel, sözel ve toplumsal olarak en çok kuşatan bir alandır. (Adigüzel, 2006: 258)

Yaratıcı drama; eğitim sürecinde oyunlarla geliştirilen bir etkinliktir ve bu özelliği ile eğitimin yaşamsal parçasıdır (Üstündağ, 1994). Drama sözcüğünün önünde kullanılan "yaratıcı" sözcüğü özellikle ve bilerek eklenmiştir. Çünkü yaratıcı drama kavramının önceden yazılmış bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine göre dayanarak oluşturdukları eylem durumları, doğaçlamalar ve canlandırmalar vardır (Adigüzel, 2006).

"Yaşamda bir kez yaşanabilen ve bir daha tekrarlanması mümkün olmayan anlar, durumlar, yaratıcı drama atölyesinde belli bir ısınma, konsantrasyon ve rahatlama tekniklerinden sonra bütün grubun katılımıyla yeniden yaratılır. Yaratılan durum üzerinde tartışılır, değerlendirilir ve istenirse yeniden oynanır. Bu ortamda öğrenmenin bilişsel yanları kadar duyuşsal ve devinışsel yönleri de etkilidir. Bireyler grupla çalışmanın ve grup içinde ayrı birey olmanın başkalarının rolüne girme, öyleymiş gibi yapma yoluyla kendini ifade etmenin hazzını yaşarlar" (Okvuran, 1995: 186).

Yaratıcı drama derslerindeki etkinliklerin tümü sözlü ve sözsüz iletişime dayanır. Bu derslere katılan bizler iletişim sürecinde önce kendi düşüncelerimizin, duygularımızın ve bedenimizin farkına varırız. Bir durum, olay ya da kişi karşısında neler düşündüğümüzü inceleme olanağı buluruz. Benzer

biçimde bu durum, olay ya da kişi karşısında duygularımızın, tutumlarımızın, değer yargılarımızın, alışkanlıklarımızın vd. neler olduğunu gözleyebiliriz. Sonunda bu durum, olay ya da kişi karşısında bütün tepkilerimizle, bedenimizi kullanmamızla, duruş biçimimizle, bakışlarımızla, ses tonu ve hızımızla vd. kendimizi bedensel özelliklerimizle tanırız (Üstündağ, 2006: 15)

Bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyması, onun duygu ve düşüncelerini anlaması, bunu da karşısındaki bireye iletmesi empatidir. "Çağdaş insanın temel sorunlarından biri, belki de en önemlisi başkaları tarafından iyi anlaşılmasıdır. Anlaşıldığını hisseden birey rahatlar, huzur duyar. Kendisini olduğu gibi ortaya koyan birey kendiliğindenliğini ve yaratıcılığını kullanır. Ancak çağdaş dünyada kişinin iç ve dış engelleri kendiliğindenliği ve yaratıcılığını engellemektedir" (Okvuran, 1995). Empati ve iletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı dramın kullanılabilmesi düşünülebilir.

Eğitimde Yaratıcı Drama, doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin, bir yaşantıyı, bir olayı, kimi zaman bir soyut kavramı ya da bir davranışı, eski bilişsel örüntülerinin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği oyunsu süreçlerde anlamlandırması, canlandırmasıdır (San, 1990). Yaratıcı drama uygulamalarında drama tekniklerinden yararlanarak duygu ve düşüncelerin ifade edilmesine yönelik pek çok çalışma yapılabilir. Bu çalışmalar empati kavramıyla ilişkilidir.

"Birey olarak; düşüncelerimizin, duygularımızın, bedenimizin farkında olmamız ve bunlar arasındaki ilişkileri kurmamız, başkalarıyla kurduğumuz iletişimlerin niteliğini doğrudan etkiler. Kendi özelliklerinin farkında olan birey, başkalarına da o gözle bakar ve onları da tanımaya başlar" (Üstündağ, 2006: 15). Drama uygulamalarında gözlemlenen sonuçlar karşımızdaki bireyi anlamayı kolaylaştırır. "Dramaya eğitimde yer vermenin ilk yararı, eğitimin hedeflerinden olan bireyin kendini gerçekleştirme için birlikte çalışma ve sorumlulukları paylaşma fırsatını vermesidir. Eğer birey kendini gerçekleştirebilmişse, yaratıcı, dürüst, iletişime açık ve bağımsız olabilir" (Üstündağ, 1994). Bu sayede modern çağın ihtiyacına uygun, kendine güveni artan, iletişim ve empati becerileri yüksek bireylerden oluşan bir toplum yaratmak mümkün olabilir.

"Çağdaş insanın getirdiği iletişim sorunlarına, yalnızlığa ve yabancılaşmaya karşı en etkili yol insanların birbirlerini anlamaya çalışmalarıdır. Bu anlamayı sağlayan en etkili yol ise kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak, onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak, yani empati kurarak anlamasıdır" (Dökmen, 1987; Akt: Okvuran, 1995: 188). Yaratıcı dramın içerisinde sürekli bir etkileşim ve etkinlik vardır. Yararlanılan teknikler sayesinde birey kendini başkalarının yerine koyarak rol oynayabilmektedir. Özellikle doğaçlama tekniği, bireyin empati becerileri geliştirebilecek en önemli tekniklerden birisidir. Bu etkinliklerle birey kendini özgürce ifade edebilme fırsatı bulur. Birey yeni deneyimler kazanarak yaşantı zenginliği edinmiş olur. Drama çalışmalarıyla bireyin iletişim becerilerinde gelişme sağlanabilir. Bir eğitim sistemi içinde eğitimde dramın amaçları şöyle sıralanabilir:

- Yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlama,
- Eleştirel düşünme becerisi kazandırma,
- Sosyal gelişim ve birlikte çalışma yeteneği kazandırma,
- Moral ve manevi değerlerin gelişmesi ve çocukların ahlaki değerleri keşfetmelerine olanak sağlama,
- Kendine güven duyma, teşvik ve karar verme becerilerini kazandırma,
- Dil ve iletişim becerilerini geliştirme,
- Farklı olay ve durumlarla ilgili deneyim kazandırma,
- Bireylerin hayal gücünü, hislerini ve düşüncelerini geliştirme (Mc Caslin, 1990; Ömeroğlu, 1990; Akt: Adıgüzel, 2007).

Drama bireyin kendini ve çevresini daha iyi tanımasına olanak verir. Doğaçlama ve rol oynamalarda yapılan canlandırmalar sayesinde empati kurma becerisi gelişebilir. "Drama, bireylerin kendi duygularını anlamaları yanında, çevresindeki değişik görüşleri keşfetmelerinde de yardımcı olur" (Üstündağ, 1994). Bireyler arasındaki farklılıklara ve değişik görüşlere hoşgörü geliştirmeyi sağlayabilir.

Amaç:

Çalışmanın amacı yaratıcı drama eğitimi alan öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya karşı tutumları ile empatik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve bu ilişkinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmektir.

Alt problemler

1. Öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilim düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
2. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin empatik eğilim düzeyleri üzerinde etkisi var mıdır?
3. Öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin yaratıcı dramaya yönelik tutumları üzerinde etkisi var mıdır?

Yöntem

Bu araştırmada durum tespitine yönelik tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenimlerine devam eden 96 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarından 11'inin kodlama hatalarından dolayı veri kâğıtları hesaplamaya katılmamıştır. Yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilimleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Çalışmada veri toplama aracı olarak Yaratıcı Drama Tutum Ölçeği (Okvuran, 2000) kullanılmıştır. Yaratıcı Drama Tutum Ölçeği 5'li likert tipindedir ve 45 maddeden oluşmaktadır. Olumlu yöndeki ifadeleri içeren ölçek maddeleri: Her zaman (5), Sık sık (4), Bazen (3), Nadiren (2), Hiçbir zaman (1) şeklinde puanlanmaktadır. Yapılan bu çalışmada testin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,922$ bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının empatik eğilimlerinin tespit edilmesi amacıyla Dökmen (1988) tarafından hazırlanan 5'li likert tipinde ve 20 maddeden oluşan Empatik Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Olumlu yöndeki ifadeleri içeren ölçek maddeleri: Her zaman (5), Sık sık (4), Bazen (3), Nadiren (2), Hiçbir zaman (1) şeklinde puanlanmaktadır. Yapılan bu çalışmada testin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,922$ bulunmuştur.

Bulgular:

Çalışmanın bu bölümünde çalışmanın ana hatlarını oluşturan alt problemler $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Alt problemleri incelemek için gerekli istatistiksel analizler SPSS 11,5 (Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

1. Alt probleme yönelik bulgular

Çalışmanın esas amacı yaratıcı dramaya yönelik verilen eğitimin öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin olumlu yönde gelişmesine katkıda bulunup bulunmadığını tespit etmektir. Bu kapsamda bir dönem boyunca her hafta yaratıcı dramaya yönelik öğretmen adaylarıyla uygulamalar yapılmıştır ve veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler dikkate alındığında, öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilimleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0,300$; $p=0,003$; $p<0,05$). Verilerle ulaşılan bu sonuç, verilen eğitim süresince de yapılan gözlemleri destekler niteliktedir.

2. Alt probleme yönelik bulgular

Yaratıcı drama eğitimi alan öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin cinsiyetlere göre farklılaşip farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek faktörlü ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 1: Yaratıcı Drama Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeğinden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistik Değerleri

Cinsiyet	n	M	SS
Bayan	58	71,58	7,93
Erkek	38	67,86	9,37

Tablo 1 incelendiğinde yaratıcı drama eğitimi alan öğretmen adaylarının empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde bayanların ölçekten aldıkları puanın (M=71,58; SS=7,93), erkeklerin ölçekten aldıkları puandan (M=67,86; SS=9,37) daha yüksek olduğu görülmektedir. Aradaki bu farkın anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığını incelemek için tek faktörlü ANOVA yapılmıştır.

Tablo 2: Yaratıcı Drama Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeğinden Aldıkları Puanlarla İlgili Tek Faktörlü ANOVA Analiz Sonuçları:

Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	317,32	1	317,32	4,35	,040*
Gruplarıçi	6842,41	94	72,79		
Toplam	7159,74	95			

*p<,05

Tablo 2' de görüldüğü gibi yaratıcı drama eğitimi alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar arasında (F (1, 94)=4,35; p<.05) anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre bayan öğrencilerin empatik eğilim düzeyi erkek öğrencilerin empatik eğilim düzeyinden anlamlı derecede daha olumludur.

3. Alt probleme yönelik bulgular

Öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya karşı tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşip farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek faktörlü ANOVA testi kullanılmıştır.

Tablo 3: Yaratıcı Drama Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Yaratıcı Drama Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistik Değerleri

Cinsiyet	n	M	SS
Bayan	58	182,46	20,55
Erkek	38	172,78	24,72

Tablo 3 incelendiğinde yaratıcı drama eğitimi alan öğretmen adaylarının yaratıcı drama ölçeğinden aldıkları puanlar cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde bayanların ölçekten aldıkları puanın (M=182,46; SS=20,55), erkeklerin ölçekten aldıkları puandan (M=172,78; SS=24,72) daha yüksek

olduğu görülmektedir. Aradaki bu farkın anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığını incelemek için tek faktörlü ANOVA yapılmıştır.

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Drama Eğitimi Alma Durumlarına Göre Yaratıcı Drama Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanlarla İlgili Tek Faktörlü ANOVA Analiz Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	2149,49	1	2149,49	4,32	,040*
Gruplarıçi	46718,74	94	497,00		
Toplam	48868,24	95			

*p<,05

Tablo 4' de görüldüğü gibi yaratıcı drama eğitimi alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre yaratıcı drama tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında (F (1, 94)=4,32; p<.05) anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Elde edilen verilere göre bayan öğrencilerin yaratıcı dramaya yönelik tutumlarının erkek öğrencilerin yaratıcı dramaya yönelik tutumlarından anlamlı derecede daha olumludur.

Tartışma ve Sonuç

Alanyazın incelendiğinde yaratıcı drama uygulamalarının tutumlar üzerine etkisini inceleyen pek çok çalışmanın yapılmış olduğu görülmektedir. Drama öğretmenlerinin etkili öğretmen profiline yönelik tutumlarının incelendiği (Swinton, 1978), yaratıcı drama uygulamaları ile algı düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği (Kaaland-Wells,1994), drama ile etkili yaşantı arasındaki ilişkinin incelendiği (Garcia,1993), öğretmenlerin dramaya yönelik değer verme düzeylerinin incelendiği (Hundert,1996), dramanın sosyal etkileşim düzeyine etkisinin (Yassa,1997) incelendiği çalışmalar alanyazında yer almaktadır.

Yapılan çalışmada ise öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilimleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (r=0,300; p=0,003; p<0,05). Bulunan bu sonuç McCaslin (1990) ve Courtney'in (1989) yaptığı çalışmalarla paralellik göstermektedir. Okvuran (1995) yaptığı çalışmada drama eğitimi almış bireylerin yüksek düzeyde olumlu duygu ve düşünceye sahip olduklarını tespit etmiş olmasına rağmen çalışmada yaratıcı drama uygulamalarının öğrencilerin empatik eğilimlerinde farklılaşmaya neden olmadığını tespit etmiştir.

Yaratıcı drama eğitimi alan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre yaratıcı drama tutum ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (F (1, 94)=4,32; p<.05). Bayan öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları erkek öğretmen adaylarına göre daha olumludur. Bertiz (2005) drama yöntemiyle öyküleme çalışmaları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada ön test – son test olarak uyguladığı yaratıcı drama tutum ölçeğinden elde ettiği verilerde ön test olarak uygulanan yaratıcı drama tutum ölçeğinden alınan puanlarda cinsiyete göre bayanlar lehine anlamlı bir farklılık tespit etmişken uygulama sonunda bayan ve erkek öğretmen adayları arasında cinsiyetten kaynaklı bu farklılaşmanın ortadan kalktığını tespit etmiştir.

Cinsiyet faktörüne göre bireylerin empatik eğilimlerinin değişip değişmediğini incelemek amacıyla yapılan birçok çalışma vardır fakat yapılan bu çalışmalarda ortak bir sonuca varılamamıştır. Yapılan çalışmada öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Analizler sonucunda bayan öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeyleri erkek öğretmen adaylarından anlamlı derecede daha olumludur F (1, 94)=4,35; p<.05). Bulunan bu sonuç alanyazında yapılan çalışmalarla uyum içindedir (Alexander, 2000; Bozkurt, 1997; Cohen ve Strayer, 1996; Çiçek, 2006; Çimer, 1998; Duru, 2002; Erçoban, 2003;

Günaydın, 1999; Öztürk ve diğerleri, 2004; Rehber, 2007; Ünal, 1997). Alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların bazılarında empatik eğilim düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği belirtilmişken bazı çalışmalarda ise empatik eğilimin cinsiyete göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Barut, 2004; Bayam, Şimşek Ve Dilbaz, 1995; Eisenberg ve Mc Wolly, 1993; Kumanlı, 1996; Okvuran, 1995).

Kaynaklar

Adıgüzel, Ö. (2006). *Yaratıcı Drama*, Ankara: Naturel Yayınları.

Alexander, K.L. (2000). *Prosocial Behaviors of Adolescent in Work and Family Life: Empathy and Conflict Resolution Strategies With Parents and Pers,* Ph.D. The Ohio State University. UMI Proquest Digital Dissertations (<http://www.lib.umi.com/dissertations/preview-all/9982514>).

Barut, Y. (2004). Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri İle Çatışma Eğilimi Düzeylerinin Değişkenler Açısından İncelenmesi. *13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. On Dkuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Samsun.

Bayam, G. Şimşek, U. Dilbaz, N. (1993). Üç Farklı Meslek Grubunda Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması, *Kriz Dergisi*. 3 (1-2),182-184.

Bertiz, H. (2005). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumları ve Öyküleme Çalışmalarına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bozkurt, A. (1997). *Cinsiyetleri Fakülteleri ve Uyum Düzeyleri Farklı Hacettepe Üniversitesi Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Cohen, D. and Strayer J. (1996). Empathy in Conduct Disordered and Comparison Youth. *Developmental Psychology*. 32 (6), 988-998.

Courtney, R. (1989). Culture and the Creative Drama Teacher. *Youth Theatre Journal*. 3(4),18-23.

Çiçek, A. (2006). *Sağlık Çalışanlarının Empatik Eğilim ve Becerilerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çimer, Ö. (1998). *Çeşitli Meslek Gruplarında Çalışan Kişilerin Empatik Eğilimleri*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Dökmen, Ü .(1987). Empati Kurma Becerisi ile Sosyometrik Statü Arasındaki İlişki. *A.Ü. E.B.F. Dergisi*, 20(1-2),183-2007.

Dökmen, Ü. (1988). Empatinin Yeni Bir Modele Dayanılarak Ölçülmesi ve Psikodrama ile Geliştirilmesi. *A.Ü. E.B.F. Dergisi*, 20(1-2),155-190.

Duru, E. (2002). Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 21-34.

Erçoban, S. (2003). *İlköğretim II. Kademesindeki Branş Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Ergül, H. (1995). *Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeyleri ile Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Eisenberg, N. and Mc Wolly, S. (1993). Socialization and Related Empathy Characteristic of Maternal and Adolescence. *Psychological Abstracts*. 80(11).

Garcia, L. (1993). Teacher Beliefs, About Drama. *Youth Theatre Journal*. 8(2)

Günaydın, M. (1999). *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Empatik Eğilim Düzeyleri ile Çatışma Eğilimi Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Kaland-Weels, C. (1994). Classroom Teachers Perceptions and Uses of Creative Drama. *Youth Theatre Journal*. 8(4), 21-26.

Kumanlı, A. (1996). *Ortopedik Özürlülerde Empatik Eğilim ve Çatışma Eğilimi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

McCaslin, N. (1990). *Creative Drama in the Classroom*. New York: Longman.

Okvuran, A. (1995). *Çağdaş İnsanı Yaratmada Yaratıcı Drama Eğitiminin Önemi ve Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Düzeylerine Etkisi*. *A.Ü. EBF Dergisi*, 27(1), 185-194.

Okvuran, A. (2000). *Yaratıcı Dramaya Yönelik Tutumlar*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, A., Adıgüzel, Ö. ve Üstündağ, T. (2007). *İlköğretimde Drama*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.

Rehber, E. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Swinton, M. And Mae, J. (1978). *The Identification Of Competencies Needed By Speech Communication Drama Teachers With Implications For Use In Teacher Education Programs*. M.A. Thesis At Austria.

San, İ. (1990). Eğitimde Yaratıcı Drama. *A.Ü. EBF. Dergisi*, 23(2), 573-583.

Ünal, G. (1997). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Eğilimlerinde Gözlenen Değişmeler*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Üstündağ, T. (1994). Günümüz Eğitiminde Dramanın Yeri, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 37,7-10.

Üstündağ, T. (2006). *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

Yassa, N. A. (1997). *A study of the effect of drama education on social interaction in high school students*. Doktoral Dissertation, Ontario: Lakehead University.